

**Nya Abc-boken lämpad efter
såväl stafnings- som ljud- och
skrifmetoden.**

National Library
of Sweden

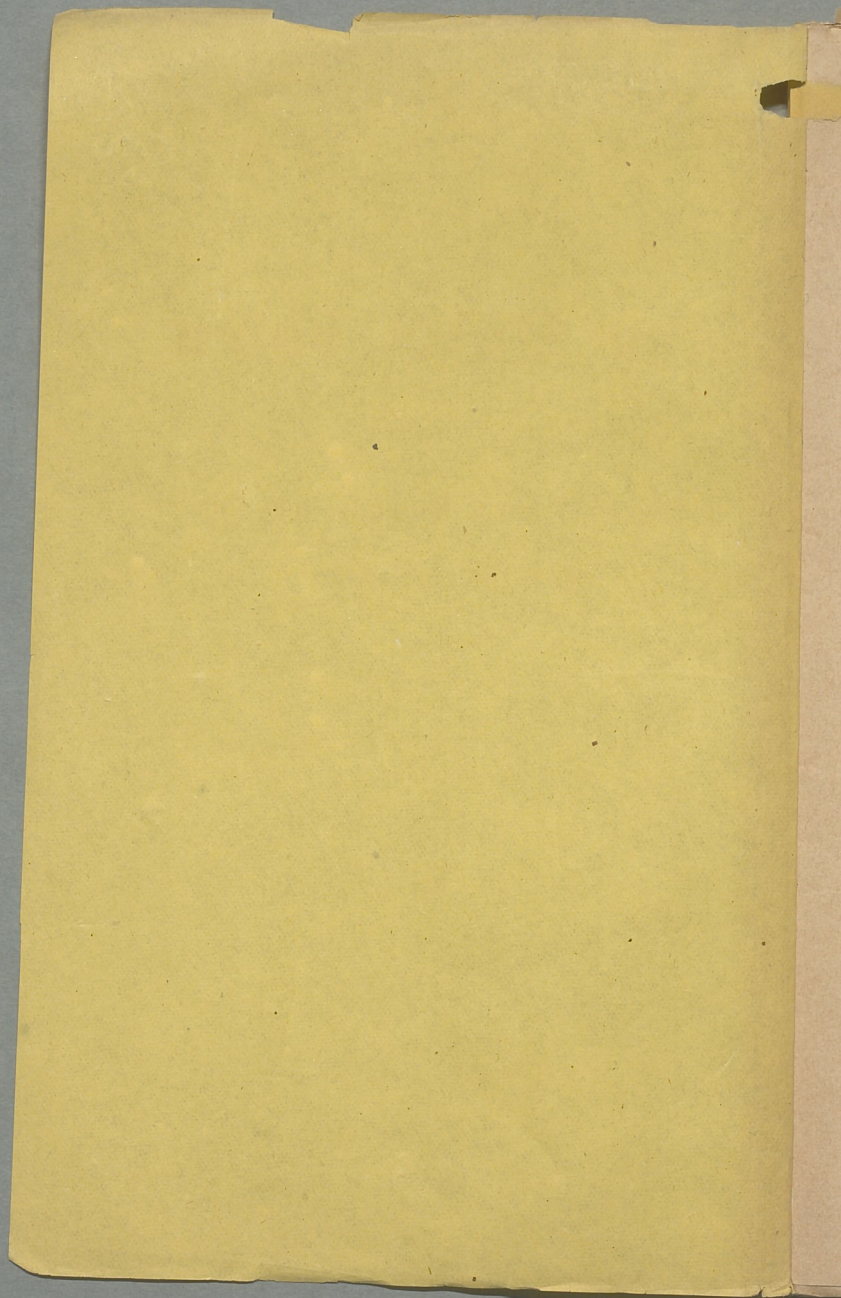
SANDBERG, Fr.

Undine
Abel

Undine Abel

undine Abel

1874

Nya ABC boken

lämpad efter såväl stafnings- som ljud-
och strifläse-metoden.

Andra upplagan.

Stockholm.
P. Palmqvists Aktieförsäkringsbolag.

nyttod D. 2. 1874

nyttod D. 2. 1874

Stockholm,

tryckt hos A. S. Normans Boktryckeri-Ärftbolag, 1874.

Till underwisaren.

Denna ABC-bok är affedd att användas på ungefär följande sätt: innan den egentliga läsningen widtager, läras barnen att skrifa bokstäfvernas af skrifstilen grundformer (låg-, hög- och understapel; låg underböjd, hög underböjd, öfverböjd, dubbelböjd stapel samt dubbelböjd stapel med öggla; öfverskuren, underskuren och dubbelskuren stapel; oval, wensterböjd och högerböjd ovalbåge), sid. 5, samt att ställa det sammanhängande talet i ord, stafwelser och, i fall stafningsmetoden följes, bokstäfver eller, i fall ljudmetoden följes, språkljud.

Sedan dessa förberedande öfningar äro genomgångna, beskrifwas och skrifwas skrifstilens tecken för sjelfsljuden, sid. 6, och de motsvarande vokalerna af cursivstilen, sid. 7, inläras genom förewisande och föresägande.

Derefter inöfwas konsonanten n, först skrifstil, sedan cursivstil, och de under denna bokstaf, sid. 7, befintliga orden stafwas, ifall stafningsmetoden följes, eller ljudas (= de språkljud, som af bokstäfverna betecknas, utsägas), ifall ljudmetoden följes, hwarefter de skrifwas och läsas. På samma sätt förfares wid de öfriga konsonanterna och i den ordning boken antyder, så att barnen först lära sig att beteckna de språkljud, som hafwa egna tecken,

sedan dem, som icke hafwa egna tecken (ng, tj, ft) och slutligen dem, som hafwa mer än ett eget tecken (q, c; s, z; x). Härpå öfvergår man till läsningen af antiqua-, s. k. latinsk stil, sid. 17—21, och fraktur-, s. k. swensk stil, sid. 22—24.

De stora bokstäfverna af tryck- och skrifstilen, sid. 25, 26, inläras och öfwas dels under repetition af läsestyckena å sid. 7—27, då barnen tillhållas att skrifwa begynnelsebokstafwen i hvarje mening stor, dels under skrifning och läsning af läsestyckena å sid. 28—30.

Från regeln om ordens ljudenliga betydning, sid. 7—30, afvikande undantag åstådliggöras under läsning af de å sid. 31—34 förekommande styckena.

Äfwen sedan renläsning någorlunda vunnits, böra barnen slitigt öfwas i stafwelseuppdelning, bokstafvering, ljudning samt redogörelse för innehållet och betydelsen af det skrifna och lästa. Under läsning af styckena å sid. 35—64 är meningen att så småningom höja renläsningen till rättläsning och wälläsning.

Om det mera detaljerade förfarandet wid ljud- och skrifläse-metoden lemnar den af F. Sandberg utgifna "Småskolan", 3:dje häftet, närmare upplysningar.

Handwritten practice strokes consisting of three diagonal lines on a four-line staff.

Handwritten practice strokes consisting of three cursive 'v' or 'u' shapes on a four-line staff.

Handwritten practice strokes consisting of three cursive 's' shapes on a four-line staff.

Handwritten practice strokes consisting of three cursive 'o' shapes on a four-line staff.

. 2 11 0
 u o o a a e y

n m r v

t d b h k

g j f p s

ng tj sk

g c s z x

I.

i u o ö a ä å e y

n

nå en ö. en ny å. en ö i en å.

m

en mo. en åm. öm i min mun.

en mö. min mo. min man.

min mun.

r

ro i en å. en ren. min mor.

ror ni nu? en orm. en örn.

min arm är öm. är er ärm nu

ren? en rem. en rönn.

v

vår mor är rar. en åm vin.
 ni är min vän. är ni nu varm?
 värm er i vrån! var vår mor
 å ön? en åm vin i en vrå. nu
 är vår. vår vän.

n. m. r. v.

l

en lur. en lam man. en ren
 lår. en åm öl. all ull är len.
 ån är väl mer än en mil? i
 mon är al, alm, lönn, rönn.
 ro i lä! i ån är ål. min rem
 är en aln. må väl! en vall.

t

en tå. åt nu! en rot. min
 ärm är våt. två mål varm mat.

min rot är våt. ett nytt nät.
 två mynt. en tvål. min tåt är
 tre tum. mitt ur är nytt. en
 rätt varm mat. ett nytt ur i
 ett torn. mitt malt är lätt.

d

du är min vän. är din mor
 med? en ny röd, vid ärm. är
 du trött? i vår not var en id.
 din dräll är dyr. vårt land.
 min vän, lyd mitt råd! i är
 är dyr tid. dun är lätt. är
 du rädd? en död man vid ett
 vad. en röd rand. är din mor
 död? vill du ro dit till ön?

b

ett varmt bad. ett band med
 en brun rand. en röd bär. din

båt är bra. låt bli mitt ben!
 en bit bly. en bal ull. bind
 din båt. en blind man. är
 din bror nu bra? bryt en bit
 bröd. en nubbb. ett brant bord
 med tre ben. ett blått band.
 två blad. min bror är i byn.
 en bred bro. ett varmt bad.

h

i år blir hö dyrt. du har ett
 hål i din hatt. i vår blir halm
 dyr. hör hit! är din hund
 med här? nu är du i hamn.
 är din ärm hel? ditt hår är
 brunt. du har hett i din hytt.
 här är mitt hem! du har ett
 hål på din häl. halt! har din

hund namn? din hy är röd.
en rund ho. ett hörn.

k

en brun ko. vår katt är ond.
ok åt ett ök. en blå duk med
röd klut. en röd lök. rökt al.
här har du din bok. du är
bra lik din mor. en hög med
en krökt klo. en hård knut.
klar eld i mörk natt. en rak
al. här är en vid vak. är din
dräll nu bykt? krök din arm!
en tunn duk med en brun klut.
nu är vårt tak tätt. kan du
nä land? här har du kål.

l. t. d. b. h. k.

g

gå hit in till mig! en gul bok
 med röd rygg. i ett tråg låg
 en hel hög med grå deg. tag
 hit en mugg öl! din mor går
 här. här är ett mygg. tag hit
 ett kokt ägg! till mitt hem går
 en bred väg. guld är dyrt.
 god dag, min vän! en grön
 gran. gå rak i din rygg! vår
 grå katt är vig. i år är råg
 dyr.

j

vår jord är ju rund. i går
 var jag å ön. tag hit en mugg
 mjöd! tre mått ujjöl. var nöjd
 med den mjölk du har. dröj

nu här till jul! böj din arm!
 nu ha vi maj. här har du
 mjukt bröd! här har man ju
 halm till mer än ett djur. en
 brun björn. en hög björk.

g. j.

s)*

sy nu! du ser väl? här har
 du en såg. i en å såg jag i
 går en stor sik. sy din söm
 så slät du kan! vår häst har
 stål i sin sko. en mörk skog.
 i ån sam en stor svan. snart
 är min skog slut. ditt öl är surt.
 ett svart skrin.

*) Tecknas i skrifstil med långt äss.

P

se här har du ett par skor!
 har du sett en pil? hör! ett
 starkt rop. tag hit ett stop öl
 samt mjukt bröd med smör på!
 här skall mitt skåp stå. har
 du sett en tupp på ett torn?
 en pilt vid en pump.

f

låt mig få hit min fil! far
 var här i går för att få fatt
 i vårt föl. en flod full med
 fisk. min bror har fått två
 får af far. i dag är frisk
 luft. lyft upp din fot!

s. p. f.

ng

du är ju helt ung. en lång
tång. se här är en slät, grön
äng. har du en lång stång?
din säng är trång. du är tung.

tj

i går såg jag en ram svart
tjur. ett fult tjut. här vid
tjärn står min mors tjäll; stig
dit in!

sk

en mörk sky. ett sken. vår
katt har fint skinn. vår skytt
sköt en falk.

ng. tj. sk.

q

quar. quarn. quast. quäll.

c

ack. veck. quick. tack. lack.

s*)

sås. is. os. vass. spis. nys.

z

zon. zink.

x

ax. vax. lax. tax. brax. strax.

q. c. s. z. x.

i, u, o, ö, a, ä, å, e, y, n, m,
r, v, l, t, d, b, h, k, g, j, s, p,
f, ng, tj, sk, q, c, s,*) z, x.

*) Tecknas i skrifstil med kort äss.

II.

i u o ö a ä å e y.

II. III.

en ö i en å. en åm. öm i
min mun. en ny ö i min å.

I. V.

å min arm är ärr. min mor
var å ön. är min ärm ren?
nu är du varm. i vrån är en
åm vin. i år är en varm vår.

I. I.

i mon är al, alm, tall. min
tåt är mer än en aln. två

mål mat. vårt lam är å ön. till
 ån är mer än tre mil. en tät
 not. en lat man.

d. b.

din dräll är bra dyr. bär in
 ved till mor! är din båt vid
 ån? min båt är lätt. ett blått
 band med en bred, röd rand.
 min bror är vän till din bror.
 en dubb. en tub. ett blad.

h. k.

har du tid att ro i ån? kan
 du ro? vår katt har klor. här
 i en ek har en hök ett bo. en
 krökt tall. ett mål kokt ål.
 din bok var dyr. å min tåt

är en hård knut. kan du ta
hit en röd lök? här är han.

g. j.

går du hem nu? jag går, när
du går. dröj nu här till jul!
vår jord är rund. tag hit en
bok! jag vet, att du är mjuk
i din rygg. i går var här en
brun björn. här har du en
bra väg till ditt hem. gå hit
med jämt två mått mjöl till!

s. p.

såg du en svan i ån? han
sam nu till ön. sätt en stor
plåt på ditt tak! tag hit en
bit papp! min bror har en hel

skog med tall, gran, al, alm,
rönn, ask, lönn, ek, pil, björk.
slå hit en spik! ett stop öl.

f. ng.

till jul skall du få en ny fin
bok. far är snäll. din säng är
för lång. bed vår dräng ta
hit en stång. min far har en
ring. här är ett stort fjäll.
din bror är ju helt ung. en
en gång tog jag en stor fisk.

tj. sk.

långt ner åt ån till hör jag
ett hemskt tjut. i går såg
jag en mörk sky. här vid
tjärn går en stor, svart tjur i

bet. spring hit in i vårt tjäll!
 vår hund har fint skinn. jag
 ser ett starkt sken. vår skytt
 sköt en hög.

q. c. z. x.

i vår qvarn är en qvast. du
 har ett djupt veck å din ärm.
 vår zon är kall. här har du en
 fet lax.

n, m, r, v, l, t, d, b, h, k,
 g, j, s, p, f, ng, tj, sk, q, c,
 z, x.

III.

i u o ö a ä å e y.

n. m. r. w.

nu är ni warm. i min mo är
en rönn. en åm win. mina är-
mar äro ur. våra renar äro yra.
nu äro mina armar ömma.

L. t. d. b. h. f.

låt mörten vara i noten! ett
barn bör äta all mat. är din bror
här? två nya ur i ett torn. vår
fatt åt en liten kafa bröd. tre
kannor fli. din hund är halt. här
har du en båt! kan du ro?

g. i. s. p. f.

gå dina vägar ensam! jag har
aldrig förr sett ett så fett får.
här i dammen simma flere swanor.
gåsen liknar swanen. du har sår
på dina läppar. är din farfar
här? fly lättjan! war slitig!

ng. tj. sk.

en ung tjur går på bete i en grön
äng. tunga skvar simma i luften.
skyl dig här under trädet wid vårt
tjäll! stryf tjära på min stång!

q. c. s. z. r.

i qwarnen är icke en enda qwast.
lys mig! gå strax ner! zink är
icke lik bly i tyngd. i war not

singo wi tjugo laxar. flipp ett hål
med saxen! ett stycke mjukt war.
jag hörde nyß ett sus.

nu har jag lärt mig de mindre tecknen:
i, u, o, ö, a, ä, å, e, y, änn, ämm, ärr,
ve, äll, te, de, be, hå, kâ, ge, ji, äss,
pe, äff, ku, se, säta, äcks.

jag skall nu lära mig de större tecknen.
de ha lika namn med de mindre. huru
de se ut får jag lära på nästa sida.

IV.

I U O Ö A Ä Å E Y
i u o ö a ä å e y

N M R V L T D B H
n m r v l t d b h

K G J S P F Q C Z X
k g j s p f q c z x

I U O Ö A Ä Å E Y N M R V L
i u o ö a ä å e y n m r v l

T D B H K G J S P F Q C Z X
t d b h k g j s p f q c z x

I U O Ö A Ä Å E Y
i u o ö a ä å e y

N M R V L T D B H
n m r v l t d b h

K G J S P F Q C Z X
k g j s p f q c z x

O O Y W

o o v v v

X A A A N

x a a a n

M T F C G

m t f c g

J I K H

j i k h

S L P B R

s l p b r

Q D E

q d e

Min mor sade: var flitig, så kan du snart lära dig att läsa! — Ja, jag vill vara mycket flitig, så går det nog bra. Jag vet nu redan säkert namnen på alla dessa tecken:

a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o,
p, q, r, s, t, u, v, x, y, z, å, ä, ö.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M.
N. O. P. Q. R. S. T. U. V. X. Y. Z.
Å. Ä. Ö.

0. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

, ; : ! ? .

V.

1. *Nu ha vi vår. Solen börjar lysa så klart, så varmt. Träden bli gröna, tusen blommor slå ut, skogen är så skön. När våren tar slut, få vi sommar. Hösten är ibland ruskig: Vintern är kall.*

2. *I vår trädgård såg jag i går några sköna rosor. De hade nyss slagit ut. Jag fick en röd törnros. Hon hade så god lukt.*

3. *Ingen dag bör gå, utan att man lär sig något nyttigt. — Bättre tåga än illa tala. — du blir aldrig för gammal att lära något nyttigt.*

4. *Gud är din bästa vän. Han vill ditt väl, mitt barn. Lyd hans bud, så blir du lycklig. Bed, att han leder dig på en god väg.*

1. Se här är din bok, mitt barn! Läs nu flitigt! Till nästa år skall du få en ny bok. I den kan du lära dig mycket nyttigt. Att vara lat är en stor skam. Den late har aldrig roligt.

2. När du varit i skolan, skall du få gå med mig ut i marken. Du kan då springa till lille Olle. Han vaktar fåren strax bredvid skogen. Då han går hem, blåser han i sin lur.

3. Trädet är med sina rötter fastväxt i jorden. Några träd odlas för fruktens skull; de kallas fruktträd. Man bör väl vårda träden, annars bära de icke goda frukter. Barnen skola väl vårdas, annars bli de icke snälla.

4. Bruka tiden väl, ty en flydd minut kan du aldrig få åter. När du går ut i mark, i skog, så finner du mycket att se på, att lära förstå. Fråga far, mor, lärare; de vilja undervisa dig.

1. Gud är god. Han älskar alla snälla barn. Han ser allt, vet allt, förmår allt. Hela jorden har han skapat. Glöm aldrig att bedja till honom, så går dig alltid väl.

2. Man ser med ögat, hör med örat, smakar med tungan, luktar med näsan. Gud har skapat både ögat, örat, näsan, tungan — ja, allt. Han är mäktig, han är god, han är vis. Tänk på Gud i din ungdom!

3. En liten gnista kan bli en stor eld. Bättre fattig med ära, än rik med skam. Eget beröm låter illa. Magen blir förr mätt än ögat. Man måste lära sig krypa, innan man kan gå.

4. Min mamma syr kläder. Ser du, att hon har en nål, en lång tråd samt ett nystan. Gamla mormor ser knappast att sy. Hon spinner hälst lin. Garnet skall bli till lärst. "När lärstet blir färdigt", sade mor, "skall du få en liten klut att fälla."

VI.

å = o

1. Om du är mån om din tid, skall du få en ny rock. Vill du äta middag hos mig i dag? Du får grön kål. Jag har ål samt ett tjog ägg. Vill du ha en boll, min son? Icke allt är guld, som glimmar. Kol är svart.

ä = e

2. Se här har du fem mynt! Det är ej mer än ett som är guld. De fyra äro nästan lika jern. Rör ej vid eggen af mitt huggjern. Der borta i skogen stå fem eller sex ekar, som tros vara mer än hundra år gamla.

k = q = g = c = ck = ch

3. Kom Carl, så skall du få gå med mig ner i qvarnen. Du vet ju, att det är i den som man mal säden till mjöl. Af säden kan man ock mala gryn. Här ser du en stor vigt. Med den väges säden eller mjölet och grynen.

j = g = gj = hj = lj

4. Johan sade, att när han gick hem i går, såg han en get. Hon gjorde skutt som en hjort och hade kroppen betäckt med ljust ragg. Göken gol i skogen. Johan var så hjertans glad. Hejsan! ropade han, så att det genljöd i skogen.

v = f = hv = fv

5. Var snäll och lydig och haf Gud för ögonen! Der på bordet ligger en hvit duk, tag hit den! Det ser ut att blifva frost i natt. Högt uppe i den gamla eken sitter en ful uf. Om jag hade en bössa, skulle han icke länge få blifva vid lif. Hvad ville du göra?

ng = n = g

6. Kläng ej i trädet! Du kan falla i en blink. Kom ihåg, att det var regn i går, så att trädets grenar äro hala. En gång kröp Per upp på ett vått plank. Fastän han var en flink pojke, föll han dock ned och fick ligga till sängs i lång tid.

tj = kj = k

7. Far köpte en tjock kjortel till mor. Den kändes så mjuk och treflig. Också kostar den nära tjugu gånger femtio öre. Mor skall hafva den, när hon till vintern går i kyrkan. Då jag blir stor, får jag kanske en klocka med kedja.

sk = sj = skj = stj = sch

8. Brända barn sky elden. En fågel i hand är bättre än sju i skogen. Skjutsa ej så, att du får gå hem! Några fåglar hafva vackra, skiftande fjädrar i stjerten. Har du sett ett slags åkdon, som kallas schäs? — Då man äter körsbär, skall man hvarken svälja ned kärnor eller stjelkar. Har du sett, huru väl min bror skjuter?

9. De flesta orden i svenska språket skrivas enligt ljuden, men visst icke alla. Ibland tecknas *å*-ljudet med *o*, *ä*-ljudet med *e*, *k*-ljudet med *q* eller *g* eller *c* eller *ck* eller *ch*.

Stundom tecknas **j**-ljudet med **g** eller **gj** eller **hj** eller **lj**. — I många ord får man se, att **v**-ljudet icke tecknas med **v** utan med **f** eller **hv** eller **fv**. Ibland tecknas **äng**-ljudet med endast **n**, ibland med endast **g**. — Istället för **tj** skrives i några ord **kj**, i andra blott **k**. **ske**-ljudet tecknas på flere olika sätt: **sk**, **sj**, **skj**, **stj**, **sch**.

10. Att skriva orden med deras rätta bokstäfver, eller säga med hvilka bokstäfver ljuden i ett ord tecknas kallas att bokstafvera. Detta kan man icke lära sig säkert utan genom öfning och flit samt uppmärksamhet, då man läser eller skrifer. Se noga efter, huru orden äro bokstafverade!

VII.

Det ordentliga barnet.

Lille Per fick nya böcker af sin far. Häröfver blef han mycket glad. "Var flitig och ordentlig," sade fadern, "så har du nöje i skolan och glädje af dina böcker." Per var mycket rädd om sina böcker. Han höll dem alltid rena och hela.

En gång frågade en af hans skolkamrater: "hvarför är du alltid så rädd om dina böcker?" Per svarade: "jo, emedan mor sagt, att far får arbeta för allt, hvad vi barn skola hafva, och jag vet, att mina böcker kosta honom mer än en dagspenning; icke håller tycker jag om att läsa i sönderrifna och smutsiga böcker."

Lilla Sara.

Det var en gång en liten flicka, som hette Sara. Hon var så snäll och arbetsam, att

alla tyckte om henne. Hvarje morgon skyndade hon att tvätta och kläda sig; ja, hon brukade ock hjälpa sina mindre syskon med att göra dem i ordning.

En dag då lilla Sara var ute och såg till sin lille bror, Gustaf, och sin yngsta syster, Johanna, kom ett obeskedligt barn och frågade henne: "hvarför bryr du dig om att gå så här och vakta dina små syskon?" — "Jag håller så mycket utaf dem, och jag vill dessutom göra, hvad min goda mor beder mig göra."

Småfåglarne.

De små snälla fåglarne hafva rätt mycket arbete, innan de få sina bon i ordning. De få sjelfva uppsöka och dra hem många strån, innan deras lilla boning blir sådan, att de deri kunna lägga sina ägg.

Länge och troget bevakar den lilla fågeln först sina ägg och sedan de små ungarne. Till en början matar modern ungarne och lär

dem så småningom flyga och sjelfva uppsöka sin föda.

Det är mycket orätt och illa att förstöra småfåglarnes bon och röfva bort deras ägg eller ungar. Tänk, huru ledsen den lilla fågeln skall blifva, då han blir så der plundrad! Han slutar att sjunga och bara sörjer.

Om blommorna lyste aldrig så vackert för våra ögon, om gräset vore aldrig så mjukt, om skogen vore än så vacker — skulle det väl vara riktigt roligt om sommaren, ifall vi ej hade den muntra fågelsången?

Trädgården.

Wid hwarje boningshus borde man hafwa en liten trädgård. Tänk, huru roligt är det icke att hafwa vackra blomster-rabatter närmast fönstret och sedan bärbuskar och något längre bort äple- och päronträd!

Det är wißt icke så swårt, som man kanse inbillar sig, att sköta en liten trädgård, endast man i tid håller den ren och fri från

ogräs. När fröna äro nedsädda, behöfwer man icke göra något förr, än de börja skjuta upp. Sedan skall man rensa och wattna. Wi menisfor kunna planta och wattna, men Gud är den, som gifwer wårten.

Åkermannen.

Swad det är fällt att ega en egen åkerlapp och derpå lägga ner sin flit och möda; wäl kan det stundom hända, att grödan blifwer knapp, men ännu har jag aldrig saknat föda. Ty han, som matar sparswar och kläder jorden grön, har rikligen wälsignat båd' arbete och bön för makan huld och barnen små i hyddan.

Se rågen står i blomman, och kornet skjuter ar, och glada hjordar beta uppå marken; och bina dra ihop till honung och till war, och päronträd och apel stå i parken. Allt detta jag planterat, så glad i håg och sinn', och skall, om Gud behagar, till hösten berga in för makan huld och barnen små i hyddan.

Säden.

Här i vårt fädernesland, Sverige, sår man vanligen följande sädesslag: *hvete, råg, korn* och *hafre*. Alla dessa sädesslag sås endast en gång om året. Hvete och råg sås om hösten, korn och hafre om våren. Råg och hvete mogna och afmejas först; sedan korn och hafre.

Stjelken, hvarpå säden växer, kallas *halm*. Öfversta toppen af halmstrået, der sjelfva säden sitter, kallas *ax*. I axet sitta *kornen*. Att skilja de mogna kornen ur axen kallas att *tröska*.

Den nya boken.

“Se syster,” sade Axel, “hvilken vacker bok jag fått af mamma! Hör på, så skall jag läsa en bit i den!” Axel läste:

“*I barnkammaren vänta Ludvigs leksaker. Piskan har gått af. Det gör ej mycket till saken, tycker Ludvig, den blef bara litet kortare då. Truls, den svarta, lurfviga hunden, sofver. Lilla syster sofver också. Nu har*

Ludvig ensam alla tenn-leksakerna. Tuppen har fått hufvudet litet vridet. Alla tenn-hörnorna ställas upp på bordet; de se alla nya och ståtliga ut; de stå helt styfva hela tiden. Nu vaknar lilla syster. Tenn-hörnorna krypa i lådan, lilla släden drages fram, hästen med; nu blir det lek på allvar.“

“En sådan bok har också jag fått,” sade Axels syster. “I den står omtalat, huru en liten flicka, som hette Hanna, lärde sig sy. Hör på!” Systemen läste:

“Lilla Hanna började lära sig sy. Hon hade en liten fingerborg, och en sax; ett synålsbref och ett trådnystan hade hon också. Hon tog fram en synål. Hon ville träda tråd på den. Just som hon fått tråden på, stack hon sig i fingern. Det blödde litet. Hanna grät; hon tog sin nya näsduk; den skulle fällas. Det ville ej gå bra. Antingen blef stygnet för långt eller för kort. Hon stack sig ofta med nålen. Så gick det första dagen; så gick det andra dagen.“

“Efter en veckas öfning började det gå bättre; efter en månad gick det ännu bättre, och småningom sydde Hanna riktigt väl. Fastän det till en början gick illa, tröttnade hon likväl icke.”

Medan Axels syster ännu läste, kom barnens moder in. När flickan slutat läsa, sade modern: “låt se mitt barn, att du gör som lilla Hanna!”

Wildkatten och räfwen.

Wildkatten sade till räfwen: “Jag wet icke mer än ett sätt att akta mig för hundarne.” “Åh,” swarade räfwen, “jag har tio sätt i hand och wäl tio gånger tio i min påse.”

Medan räfwen så stod och skröt, hördes ett jagthorn. Katten sprang med hast upp i toppen af ett träd. Der fick han snart se, huru räfwen jagades af hundarne, hwilka woro honom så i hacc och hæl, att en utaf dem just skulle fatta med sina tänder om räfwens swans.

"Nu," sade katten, "tycker jag, att mickel borde öppna påsen."

Hönan och kycklingarne.

"Små barn," så gamla hönan sade, och mönstrade sin lilla trupp; åt sidan hufvudet hon lade, och såg så klokt mot himlen upp. "Små barn, "hon sad", gån ej, jag ber er, för långt ifrån er moders hus; ty när den stygge höken ser er, han tar er genast, utan krus."

"Så dumt hon pratar, mina vänner!" Så skrek en ung och katig tupp. "Jag höken mycket väl ju känner; tron ej, att han oss äter upp! Det är visst bra, att mor oss föder, men vårt förstånd regera må. Vi ha' ju ögon, käre bröder, och öron hafva vi också. Vi genom verlden vilja vandra tryggt, som förnuftet bjuder oss. Om gamla höns oss också klandra, vi bry oss ej derom, förstås!"

Han gol så gällt; den röda kammen han höjde enligt tuppars sed. "Kom, jag ej längre

tål den skammen!" — Han gick, och skaran följde med.

På fältet ut gick hela truppen, men, ack, snart syntes höken der. I hast han grep den unga tuppen, högt upp man honom sprattla ser.

"Ack!" skrek han, "skynden er tillbaka! Vår gamla mor var ändå klok. Nu får jag, arme, allt försaka, för det jag var en dumdryg tok!"

VIII.

Erik och stjernorna.

“Se, ett ljus, ett litet klart, klart ljus!” ropade lille Erik. “Der uppe är ett ljus, der bortåt skogen till!” Fadern sade: “det är ej ett ljus, mitt barn, det är en stjerna. Om en stund får du se ännu flere sådana klart tindrande stjernor.”

“Ja, der är också en, der längre uppe,” skyndade den lille gossen att säga, “och der en — och der en.”

Erik såg till sin stora förvåning allt flere och flere stjernor. Han kunde icke förstå, hvarföre de ej kallades ljus, då de sågo ut som ljus. Men hans pappa hade nu en gång sagt, att de voro stjernor, och så måste det då vara.

Ju mera Erik betraktade de klara stjernorna, desto mera tyckte han om dem. Han ville nödvändigt veta, hvaraf de voro, huru

de kunde hållas deruppe, då intet syntes, som fasthöll dem. Hans fader sade honom: "du är ännu mycket för liten för att förstå allt detta. Det kan du likväl nu begripa, att Gud, som gjort allt annat, som du tycker om att se på: träden, blommorna, bären, djuren, han har äfven gjort stjernorna."

Med förvåning och glädje såg Erik, att ju mörkare det blef derute, desto flere af de små stjernorna blefvo synliga. Det blef slutligen en ofantlig mängd af dem, den ena helt nära den andra, den ena ljusare och vackrare än den andra.

"Ser du, Gustaf, huru många granna stjernor jag fått se i afton?" sade Erik till sin äldre bror, som kom in i rummet. "Se! den der stora såg jag aldrig först; den tycker jag ändå bäst om. Nära intill den är en annan litet mindre, som jag också tycker mycket om." — "Nära intill, säger du," svarade Gustaf, "men vet du då, huru långt de äro från hvarandra? De, som vi tycka vara all-

deles invid hvarandra, äro i sjelfva verket mycket långt skiljda. Ja, längre än faster Charlott är ifrån oss, och hon är ändå i ett annat land än vårt.“

Erik kunde ej förstå, hvad hans broder ville lära honom. “Hvem har sagt åt dig, att de äro så långt från hvarandra?” frågade han. Gustaf talade om deras storlek och annat, hvad hans lärare i skolan sagt om dem. Men lille Erik förstod det ej, utan tänkte för sig sjelf: “de äro ändå bra små och nätta. Då jag blir större och får gå i skolan, så får jag riktigt veta, om de brinna, huru många de äro och om man ej kan få någon hit ned.“

Hela aftonen tänkte Erik på, hvad han sett och hört. Han hade knappast rätt lust att leka och ha roligt med sin stora trähäst. Beständigt kom han åter ihåg de kära lju-sen derute, och sprang till fönstret för att se på dem.

Följande dagen sade Eriks moder till ho-

nom: "kom hit, min gosse, så skall jag lära dig en liten sång om stjernorna!" Och så sjöng hon för Erik denna visan:

*Vet du, huru många stjernor
Uppå blåa himlen stå?
Vet du, huru många skyar
Omkring vida rymden gå?
Herren Gud har räknat alla,
Ingen kan från himlen falla,
Ingen sänks som regn i dal,
Att ej han vet deras tal.*

Gossen, som wille leka.

En dag, då lille Swen skulle gå till skolan, stannade han plötsligt och sade: "det är bra tråkigt att gå i skolan nu, när wädret är så wacker, jag will i stället gå ut och leka; jag skall wäl träffa på någon, som will leka med mig."

Bäst som Swen gick, kom han i närheten af en rosenbuske. Der fick han öga på ett 'bi, som flög så ifrigt från den ena blomman till

den andra. Swen sade till biet: "hör du lilla bi, war så snäll och kom och lek med mig!" Men biet swarade: "nej, kära barn, jag får icke wara lat. Jag skall flyga ikring och suga honung ur blommorna!"

Derefter mötte gossen en gammal, lurfwig pudelhund och frågade honom: "hund, will du leka med mig?" "Nej," swarade hunden, "jag får icke wara lat; då skulle min herre snart föra bort mig. Jag har hwarken tid eller lust att leka."

Swen började undra öfwer, att ingen wille leka med honom. Men i detsamma fick han se en liten fågel, som i sin näbb uppsamlade några höstrån. "Den der will säkert leka med mig," tänkte Swen och sade derföre: "kom hit och lek med mig, kom, hör du!" Men fågeln swarade: "nej, jag får icke wara lat; jag måste skynda mig att bygga mitt bo." — Och med detsamma flög han sin kos.

Slutligen fick gossen se en häst, gick fram till honom och sade: "will du leka med mig?"

Men hästen svarade: "nej, jag får icke vara lat. Jag skall gå bort och draga plogen."

Nu blef lille Swen helt underlig till mods och tänkte wid sig sjelf: "hwad! de säga alla, att de icke få vara lata: så will icke håller jag vara det." Och dermed skyndade lille Swen till skolan och war sedan en snäll och flitig gosse, som wiste att leka har sin tid, men arbeta sin.

Dagens stund är snart förliden;
Blott för den, som flitig är,
Blifwer efter slutad möda
Swilan ljuf och kär.

Det olydiga barnet.

Bredvid vägen, som Johan skulle gå för att komma till skolan, var en djup dam. Det hade varit ganska kallt om natten, så att dammen blifvit öfvertäckt med is. Johans fader varnade gossen att icke gå ut på isen, ty, sade han, isen är ännu icke nog stark

att gå på, och du kan då lätt falla i vattnet och drunkna.“

Men då Johan kom till dammen, ville han likväl försöka, om icke isen kunde bära honom. Han gick ut på dammen. Invid landet var isen starkare, så att den bar honom. Då ville han gå längre ut.

Men knapt hade gossen kommit ett litet stycke ut från land, förr än den tunna isen brast sönder under hans fötter, och Johan sjönk ned i det djupa vattnet. Han började ropa af alla krafter om hjälp, men snart förqväfdes hans röst af vattnet.

Händelsevis hade en dräng sett, då gossen sjönk ned genom isen. Han skyndade sig genast till dammen och gjorde allt för att rädda Johan. Detta var emellertid icke så lätt, ty isen var så svag, att den icke bar, utan endast inne vid land. Efter många ansträngningar lyckades drängen dock få fatt i gossens kläder och drog honom så till land.

Men huru var det väl nu med det olydiga barnet? Alldeles genomvåt och afsvimmad låg han nu på marken och såg ut, som om han vore död. Han bars hem, läkaren skickades efter och så småningom började Johan qvickna vid. Men länge måste han ligga sjuk. Så straffades hans olydnad.

*Uti mina barndomsår,
Då jag sjelf ej än förstår
Att mitt eget väl bevaka,
Vill jag utan öfverdåd
Gerna följa andras råd
Och all envishet försaka.*

IX.

Våra tama djur.

De djur, hvilka gerna triswas hos menniskan och i de hus, som åt dem äro uppbyggda, kallas husdjur. Våra wanligare husdjur äro: hunden, katten, swinet, fåret, geten, kon, hästen samt höns, ankor och gäfs.

1. **Hunden** är ett fyrfotadt husdjur. Han är modig, waksam, trogen och läraktig. Han känner sin herre och följer honom, hwart han reser. Hundens lukt är mycket stark, så att han på långt afstånd kan förnimma willebrådet och uppsöka det. Några hundar kallas wallhundar. De användas att watta får, getter och boskap. De äro wanligen gråaktiga till färgen, med spetsiga, uppstående öron och långdragen nos.

2. **Katten** har ett rundt hufwud, små spetsiga öron, en lång swans samt skarpa klor. Han äter kött, mjölk och bröd; fångar råttor och småfåglar. Man bör icke tro katten för wäl, ty han är lömsk och rosgirig.

3. **Swinet** är ett orenligt och glupst djur. Det har ett långt tryne, starka betar, korta ben, klufna hofwar, knollrig swans och borst på ryggen. Det äter nästan allt, hwad det får. Somliga swin äro swarta, andra hwita, andra fläckiga.

4. **Fåret** är ett fromt och tåligt husdjur. Genom sin ull, sin hud och sitt kött är det menniskan till

stor nytta. Fåret har ett spetsigt hufvud, trind och syl-
lig kropp, smala, fina ben, klufna hofwar samt ull i
stället för hår på kroppen.

5. **Geten** triswes bäst i stogstrakter. Hon är
liflig och rast i sina rörelser. Hon har två krökta horn,
kroppen beklädd med ragg, smala, fina ben, klufna hof-
war och en kort swans. Hon äter gräs, hö och löf
samt slickar gerna på salt.

6. **Kon** är ett af våra nyttigaste husdjur. Hon
är trög och långsam i sina rörelser. Dess kropp är stor
och klumpig samt beklädd med hår. Hon har två krökta
horn, stora ögon, en bred mule, en lång swans med
tofs samt klufna hofwar. Kon fodras med klöfwer, hö,
hacelse eller halm, rofwor, potatis och morötter. Hon
äter ock gerna mäst.

7. **Hästen** är wacker, modig, läraktig och stark.
Han har ett aflångt hufvud, lång mahn på halsen,
oklufna hofwar samt en långhårig, yswig swans. Hä-
sten fodras mest med hö, hafre och hacelse. Wanligen
är han brun eller svart till färgen. Men det finnes
också gråa, hwita, gula, röda och foxiga hästar; ja, till
och med skimlar och skäckar.

8. **Hönan** är ett tvåfotadt husdjur eller s. k.
hemfägel. Hon har en mångfärgad fjäderbeklädnad och
en liten hornartad näbb. Hönan har korta wingar och
flyger dertfore dåligt. Hon är rädd och ensaldig. Hen-
nes kött och ägg äro en god och helsosam föda.

9. **Gåsen** är en henhägel; hon har en hinna eller simhud mellan tårna och kan därför simma i watten. Hon har en bred näbb. Hon lefwer af gräs och fäd samt är dum och olärd. Hon är nyttig för sitt kött och sina fjädrar.

10. **Ankan** har, liksom gåsen, simhud mellan tårna och wistas hälft i watten. Ungarne kunna gå och simma, så snart de krupit ur ägget. Ankan lefwer af gräs och frö, men äter äfwen allehanda krypande djur. Wilda ankor kallas änder. Sådana äro: gräsanden, ejdern med flera.

Wåra wilda djur.

Många djur trifvas icke gerna hos menniskan, utan lefwa i skog och mark långt från människoboningar. De kallas med ett gemensamt namn vilddjur. Flere ibland dem äro mycket grymma, så att de äta upp de djur, som äro swagare. Sådana grymma djur kallas därför rofdjur. De i vårt land vanligast förekommande wilda djuren äro: vargen, räfven, lodjuret, björnen, råttan, ekorren, haren, igelkotten, elgen, örnen, höken, ugglan, hackspetten, göken, lärkan, tjädern, orren, raphönan, storken, swanen m. fl.

1. **Vargen** lefwer mestadeles i skogarne, men under vintern kommer han ock fram på slätterna för att söka rof. Till färgen är han grå eller svart-

spräcklig, med yfvig svans. Han liknar hunden till utseendet, men är större och starkare. Under kalla och långvariga vintrar är vargen farligast.

2. **Räfven** är, likasom vargen, ett rofdjur. Han bor i hålor, som han gräver i jorden. Han är icke lätt att fånga, ty han är mycket listig och försigtig. Man brukar vanligen taga honom i s. k. räfsaxar. Till färgen är räfven brunröd. Han har skarpa tänder, spetsig nos samt lång, yfvig svans, som är hvit i spetsen.

3. **Lodjuret** liknar nästan en katt, men är mycket större, med höga ben och kort svans. Det är grymt och starkt, är till färgen gråbrunt eller rödbrunt med svarta fläckar eller streck. Dess öron äro spetsiga med en fin hårtofs. Vargloet har en vargs storlek; kattloet är mindre.

4. **Björnen** är det största och starkaste af alla svenska rofdjur. Han förekommer vanligen i de stora skogarne i norra och mellersta Sverige. Han går på hela fotsulan, är stor och klumpig samt har en tjock pels, som är svartbrun till färgen. I November månad går han i s. k. *Idé*, d. v. s. gömmer sig i någon bergsskrefva, eller tillreder af björnmossa, granris eller dylikt ett näste, der han tillbringar hela vintern i hvila och utan föda. Björnen lefver af kött, rötter, bär och grön säd.

5. **Rättan** är ett litet djur, som vanligen är till skada och förgelse i köket och skafferiet samt bland

säden. Hon har skarpa tänder att gnaga med. Man brukar fånga henne i s. k. råttfällor. Kattor och hundar — s. k. rått hundar — döda gerna råttorna. Den minsta arten bland dessa djur kallas möss.

6. **Ekorren** hör, likasom råttan och flere andra djur, till de så kallade gnagarne, hvilka sakna hörntänder, men hafva två skarpa, breda framtänder i hvardera käken. Ekorren är ett litet vackert och lifligt djur. Han lefver af nötter, ollon och frön, dem han i sittande ställning utskalar ur kottarne. Om sommaren är ekorren brunröd, om vintern grå. Hans svans är stor och yfvig.

7. **Haren** vistas mestadels i småskog eller åkrar samt är mycket rädd af sig. Han har ett litet afrundadt hufvud, långa öron, långa bakben och en kort svans. Om sommaren är haren gråbrun och om vintern hvit. Hans föda består af gräs, rötter, säd, bark o. s. v. Få djur öfverträffa haren i ett snabt lopp.

8. **Igelkotten** är ett ganska underligt djur till sitt utseende. Rygg och sidor äro nämligen tätt besatta med hvassa, men korta taggar eller piggar. Då han blir rädd, rullar han ihop sig som ett nystan och spärrar ut taggarna, och då kan knapt något djur skada honom. Han lefver af möss, grodor, maskar, frukt m. m. Under vintern ligger han i dvala.

9. **Elgen** är det största djur, som finnes i vårt land, mycket större än en häst. Han trifves hälst i de stora skogarne och är numera tämligen sällsynt.

Han har stora breda horn, hög manke, tvåklufna hofvar och kort svans. Elgen är gråbrun till färgen. Han lefver af löf, bark och lingonris samt grönsäd.

10. **Örnen** är en roffågel. Han är ganska stor och stark, så att han till och med kan bortröfva lam och får. Hans flygt är hög och snabb. I stället för vatten dricker han blod. Hälst vistas han i vilda bergstrakter, der han bygger sitt bo i otillgängliga klippor eller höga träd.

11. **Höken** är ock en roffågel, men mycket mindre än örnen. Han är en farlig fiende för hemfåglarne, särdeles hönsen. Höken har en krokig näbb och hvassa klor samt flyger mycket snabt. Ett mindre slags hökar äro de s. k. sparfhökarne, hvilka mest hålla sig efter småfåglar.

12. **Ugglan** har ett fult och besynnerligt utseende. Hon har stora runda ögon och en krokig näbb. Hon är mycket rofgirig, men gör nytta derigenom att hon förtär råttor och andra skadedjur. Vanligen sitter hon stilla om dagen och jagar om natten. Hornugglan har två fjädertofsar på hufvudet, men den s. k. kattugglan har slätt hufvud, nästan som en katt.

13. **Hackspetten** är en klätterfågel. Han har nämligen två tår vända framåt och två tår bakåt, så att han särdeles bra kan klättra utofter trädens stammar. Härvid hjälper han till med stjerten, derigenom att han ibland stödjer sig på den. Hans näbb är tämligen lång och spetsig. Till färgen är han

svart och vit med röd nacke. Derigenom att hackspetten ödar ut öhyra på träden, är han en liten ganska nyttig fågel.

14. **Göken** hör till de så kallade flyttfåglarne, d. v. s. han vistas endast en del af våren och sommaren i vårt land och flyttar sedan till andra länder, som ligga längre åt söder. Han är blåaktigt askgrå, inunder rostgul och liknar något en sparfhök. Gök-honan bryr sig icke om sina ungar, utan dessa få uppfödas af småfåglar. Men när gökungarne blifvit nog stora, flytta de bort och bryr sig alldeles icke om sina fosterföräldrar. Derföre brukar man säga om en otacksam människa, att hon är en "otacksam gök!"

15. **Lärkan** är en sångfågel. Hon är en helt liten fågel, som sjunger lifligt, under det hon flyger och håller sig liksom stilla på en punkt uppe i luften. Hon är brungrå till färgen och flyttar, liksom göken, ifrån oss öfver vintern.

16. **Tjädern** är, som man säger, en matnyttig fågel. För det smakliga köttets skull fångas eller skjutes han mycket i trakter, hvarest han brukar uppehålla sig. Under tiden från den 15 Mars till den 1 Augusti får man icke jaga eller döda tjäder och annan skogsfågel.

17. **Orren** lefver nästan öfver allt i vårt land. Han liknar tjädern, men är vida mindre. Han är svart med blå glans och klufven stjert. Orren är skygg och listig och icke så lätt att fånga.

18. **Rapphönsen** hafva fjädradt hufvud, nakna fötter och en helt kort stjärt. Till färgen äro de grå med bruna fläckar och svarta streck, undertill hvita. Emedan dessa fåglar helst hålla sig på åkrar och fält, kallas de ock åkerhöns. Jagt på dessa djur är endast tillåten från den 1 Augusti till den 1 November.

19. **Storcken** hör till de s. k. vadarefåglarne, hvilka hafva långa ben och lång hals samt uppehålla sig gerna på grundt vatten eller sumpig mark, der de söka sin föda, bestående af småfisk, ödlor, mask m. m. Storcken är hvit med svarta vingar, röd näbb och röda ben. Han finnes endast i södra delen af vårt land. Han är, liksom göken, lärkan m. fl., en flyttfågel.

20. **Svanen** har en hinna mellan tårna och hör till simfåglarne. Han är en stor vacker fågel, med lång hals och bländande hvit till färgen. Han kläcker ut sina ägg längst norr i vårt land. Hans fjädrar äro mycket lena. Ett slags svan hålles tam.

Utom dessa här beskrifna, finnas många andra vilda djur, af hvilka somliga lefva på landet, somliga i vattnet, somliga både på land och i vatten. Alla äro de af Gud skapade, hvart och ett för sitt ändamål. *Herre, huru äro dina verk så stora och många! Du hafver visliga skickat dem alla, och jorden är full af dina egodelar!*

X.

Sjung!

Hvarför sjunger fågeln så
 Der han hörs i lunden slå?
 Han ej sången kan förstå,
 Men är lika glad ändå.

Hvarför sjunger barnet då?
 Är det tanken, som vill gå,
 För att i det höga blå
 Råka himlabarnen små?

Är du glad, så sjung, min vän!
 Är du sorgsen, sjung igen;
 Tonerna de bära än
 Fröjd och sorg till himmelen.

(O. A.)

Hafsfrun.

Till sjöastrand gå icke ner, ty öfver bölja blå
 Blåser kallt, kallt väder ifrån sjön.
 En svekfull hafsfru bor uti djupet der också.
 Blåser kallt, kallt väder ifrån sjön.

På många sätt försöker hon att locka barnen små.
 Blåser kallt, kallt väder ifrån sjön,
 Och därför är det bäst ej till sjöstranden gå --
 Blåser kallt, kallt väder ifrån sjön.

Gossen, som betraktade stjernorna.

“Uppå den blåa himlapell
 Jag ser väl tusen stjernor små;
 Hur lycklig vore jag, hur säll,
 Om jag en enda kunde få!

Uti den tysta, mörka natt
 Och under dagens stund också
 Hur skönt att ega sådan skatt!
 Jag vore icke mörkrädd då.

När mamma stundom från mig gick,
 Min lilla stjerna hade jag,
 Och fast jag icke följa fick,
 Jag vore glad den långa dag.“

Och gossens moder hörde på
 Helt tyst en stund och stilla log;
 Omsider dock hon talte så:
 “En sådan stjerna har du nog.

Guds fadersöga blickar ner,
 Som stjernan ifrån himlens rund
 Om dagen mildt det på dig ser,
 Det vakar ock i nattens stund.

När mamma bort ifrån dig går,
 Du lemnas icke ensam kvar,
 Din skatt, din stjerna återstår;
 Hon brinner ständigt lika klar.“

När jag var liten.

Det var en tid, jag kallades den lilla,
Och liten var jag, knapt en aln lång.
När jag det tänker, glädjetårar trilla,
Och därför tänker jag det mången gång.

På gamle farfars knä att rida ranka,
Sen slumra sött på gamla mormors arm:
Så flöt min tid — och ingen minsta tanke
Utaf bekymmer uppsteg i min barm.

Med undran såg jag, huru solen släckte
Sitt bloss hvar afton vesterut i sjön;
Och såg hvar morgon, hur hon åter sträckte
Sin glans från österns skyar, dubbelt skön.

Och tänkte på den nådige Gud Fader,
Som skapte mig och denna vackra sol,
Och alla dessa himlens stjärnerader,
Som hvimla om hvaran från pol till pol.

Och sjöng med späda läppar till hans ära,
Och bad den bön min moder lärde mig:
"O gode Gud! som hafver barnen kära,
Lär mig också bli god och likna Dig."

Flit består.

En fjäril stolt sin kosa tog
 Bland blommor röda, blå,
 Men liten myra gick och drog
 Till stacken på sitt strå;
 Hon slitig var
 I sommarns dar,
 Men fjäriln flög så fri
 Ibland rosor.

Han lefde blott för stundens fröjd
 Bland blommor, sus och dus;
 Men lilla myran lefde nöjd
 Blott för sitt hem och hus.
 När vintern kom,
 Hon vände om
 Och bodde godt och varmt
 I sin stuga.

När våren sken på jord igen,
 Då fanns ej fjäriln der;
 Men myran är densamma än,
 Sitt strå hon ännu bär,
 Så glad och nöjd,
 Så full af fröjd
 I solens milda glans
 Öfver skogen.

Hvar är vår granna fjäril nu
 Med vingar utaf gull?
 Jo, han är död och ligger nu
 Ett stoft i svartan mull.
 Nej, glans förgår,
 Men **flit består**,
 Se, det är änden det
 Uppå visan.

(O. A.)

Skolan.

I skolan få vi lära
 Hvad för oss nyttigt är
 Samt Gud att prisa, ära,
 Som omsorg om oss bär.

I stora världen vida
 Vi sedan komma ut,
 Der få vi kämpa, lida
 Intill vår lefnads slut.

Men "Glädjens blomster" växa
 För hvar och en likväl,
 Som rätt förstått sin lexa
 Att akta på sin själ.

